

Politieke partijen beloven investeringen in onderwijs

Een basisvoorziening voor kinderen onder de vier jaar, meer brede brugklassen, minder prestatieafspraken voor onderwijsinstellingen, een leven lang ontwikkelen voor iedereen en meer waardering voor docenten: tijdens het verkiezingsdebat van de Stichting van het Onderwijs op 6 februari leken de onderwijswoordvoerders van verschillende politieke partijen het op veel punten eens. Over de uitwerking bestaat nog de nodige onenigheid. Maar duidelijk is dat politici willen investeren in onderwijs: ‘meer geld voor onderwijs niet nodig? Dan lopen we echt tegen problemen op.’

De Stichting van het Onderwijs presenteerde op 6 februari haar Zes-puntenplan, met voorstellen om het onderwijs in Nederland te verbeteren. Het doel van het plan: invloed uitoefenen op het komende regeerakkoord. 'Het is geen dichtgetimmerd plan', aldus Paul Rosenmöller, voorzitter van de Stichting van het Onderwijs (en voorzitter van de VO-raad), aan het begin van het debat. 'We willen richting geven aan de politiek. Wij willen geen complete shift in het onderwijs, maar continuïteit.' Tijdens de debatavond in Nieuwspoor in Den Haag, was het vooral de vraag in hoeverre de onderwijswoordvoerders van de verschillende politieke partijen zich konden vinden in de voorstellen uit het Zes-puntenplan. Ondanks verwoede pogingen van debatleider Clair Polak, die onvermoeibaar speurde naar botsende meningen, leken de politici het erover eens dat de voorgestelde maatregelen en investeringen hard nodig zijn voor het onderwijs in Nederland.

Kindvoorzieningen en brede brugklassen

Zo kon het pleidooi van Rinda den Besten (bestuurslid van de Stichting en voorzitter van de PO-Raad) om kansgelijkheid in het onderwijs tegen te gaan met een basisvoorziening en leerrecht voor alle kinderen vanaf twee jaar, op veel bijval rekenen. Loes Ypma van de PvdA, gaf aan dat ze 16 uur per week gratis opvang wil bieden aan alle kinderen vanaf tweeënhalf jaar. Rik Grashoff van GroenLinks (GL) ging nog verder en wil drie dagen per week opvang voor kinderen van een half tot vier jaar. 'Dat kost een lieve duit, maar het is enorm belangrijk voor onze samenleving.' Daarbij erkenden Ypma en Grashoff dat de financiering van dit leerrecht voor kinderen een hele andere bekostiging vraagt, waarbij verschillende budgetten gecombineerd moeten worden.

CDA'er Michel Rog gaf ook aan zich te herkennen in de oproep van Den Besten, maar waakt voor het verplichten van kindcentra. 'Het is wat ons betreft geen 'moeten'. De overheid moet de komst van kindvoorzieningen en voor- en naschoolse opvang faciliteren, maar niet de leerplicht verlagen naar twee jaar.'

Ook het idee om leerlingen in het voortgezet onderwijs na twee jaar een hernieuwd schooladvies te geven, zodat zij ook op latere leeftijd nog van onderwijsniveau kunnen veranderen, kon op instemming rekenen. Net als het stimuleren van bredere brugklassen en scholen, waarmee de overgang tussen het primair en voortgezet onderwijs versoepeld wordt. Maar wat betekent dit voor de categorale scholen, zoals de gymnasia? Daarover waren de onderwijswoordvoerders het minder eens. 'Daar is nog steeds gewoon ruimte voor', aldus Rog (CDA). Ypma (PvdA) wil juist brede schoolgemeenschappen stimuleren met extra subsidies. 'De laatste jaren krijgen we steeds meer categorale scholen en smalle schooladviezen. Dat gaat volgens ons de verkeerde kant op. Daarom moeten we brede scholen aanmoedigen met extra geld. De categorale scholen zullen moeten samenwerken met andere scholen, om toch begeleiding te kunnen bieden aan leerlingen die over willen stappen naar een ander niveau.'

Prestatieafspraken?

De afgelopen jaren zijn er voor onderwijsinstellingen steeds meer prestatieafspraken bij gekomen. 'Dat demotiveert het onderwijsveld, zorgt voor perverse prikkels en doet geen recht aan de differentiatie van scholen', aldus Thom de Graaf (bestuurslid van de Stichting en voorzitter van de Vereniging Hogescholen). Hij pleit er bij de politiek daarom voor om 'terughoudend te zijn met regels en te vertrouwen op onderwijsinstellingen, docenten en studenten.'

‘Helemaal mee eens’, reageerde Jasper van Dijk van de SP. ‘Het wantrouwen naar scholen neemt toe. Dat vinden wij een slechte zaak. Afspraken moeten binnen de school worden gemaakt en niet door de overheid worden opgelegd.’ Dat er teveel vanuit Den Haag wordt voorgeschreven vindt ook Paul van Meenen van D66, die bijvoorbeeld de 1000-urennorm in het mbo wil afschaffen. Grashoff (GL) beaamde dat de rendementsafspraken ten koste gaan van de kwaliteit en toegankelijkheid van het onderwijs, maar wil niet af van alle regels. ‘Er gaan miljarden euro’s naar het onderwijs. Dan is het logisch dat de overheid daar een bepaalde mate van controle op wil houden. De vraag is wel: is de huidige manier waarop we controleren de goede? Wij denken van niet.’ Grashoff wil dat accreditatieinstanties meer gaan kijken naar de plannen en beloftes van onderwijsinstellingen. ‘Is dat wat beloofd is ook echt gebeurd? Denk bijvoorbeeld aan afspraken over het aantal contacturen tussen studenten en docenten. Zijn die niet nagekomen, dan zouden er bestuurlijke sancties moeten volgen.’

Karin Straus van de VVD liet zich niet verleiden tot het schrappen van de prestatieafspraken. ‘De rendementsafspraken zijn maar één onderdeel van die afspraken. Veel daarvan werken prima, zoals de afspraken met mbo-instellingen over vroegtijdige schoolverlaters. Dat moeten we niet zomaar overboord gooien.’ Ze erkent dat er naast de afspraken over rendement breder naar de kwaliteit van onderwijsinstellingen moet worden gekeken. Rog (CDA) gaf ten slotte aan beter te willen kijken naar studierichtingen in het hoger onderwijs en wat deze opleveren voor de samenleving. ‘We zouden bijvoorbeeld technische studies beter kunnen bekostigen en numerix kunnen toepassen op studies met weinig baankansen. In het mbo sluiten de opleidingen wat dat betreft veel beter aan bij de arbeidsmarkt dan in het hbo of op de universiteiten.’ Ook ziet hij bij het beoordelen van studies een belangrijke rol weggelegd voor bijvoorbeeld alumni.

Leven lang ontwikkelen

‘Met het aanbieden van initieel onderwijs zijn we er in Nederland nog niet’, zo beargumenteerde Ton Heerts (bestuurslid van de Stichting en voorzitter van de MBO Raad) de derde stelling van de avond.

‘We moeten blijven investeren in mensen. Daarvoor moeten we middelen vrijmaken. Door mensen het recht te geven op een leven lang ontwikkelen, voorkomen we een tweedeling in de samenleving. Het nieuwe kabinet moet daar in investeren.’

Een goed idee, vonden alle onderwijswoordvoerders. Maar over de vraag waar het geld voor een nationaal scholingsfonds vandaan moet komen, werd verschillend gedacht. ‘De opleidings- en ontwikkelingsfondsen van de verschillende arbeidssectoren kunnen daar aan bijdragen’, aldus Paul van Meenen (D66). ‘Die O&O-fondsen zijn ook gebaat bij een flexibele nationale arbeidsmarkt en mensen die snel om te scholen zijn.’ Ook Straus (VVD), die erkent dat er de afgelopen jaren weinig progressie is bereikt rondom dit thema, ziet kansen om het scholingsbudget van O&O-fondsen te gebruiken voor een nationaal scholingsfonds. ‘Maar het zal niet eenvoudig zijn om daar afspraken over te maken. Dat geld is namelijk van de sectoren en de bedrijven die daar aan hebben meebetaald. We moeten hen laten zien dat zij belang hebben bij een flexibel werkveld.’

Mocht het niet lukken om de sectoren mee te laten betalen aan een nationaal scholingsfonds, dan moet de overheid dit geld wat D66 betreft zelf bij elkaar zoeken. ‘Er is nu weer financiële ruimte in de begroting’, aldus Van Meenen. ‘Dat extra geld gaat wat ons betreft vooral naar onderwijs.’ Tegelijkertijd is hij van mening dat er ook meer publiek aanbod moet komen voor post-initieel onderwijs, want het is niet alleen een kwestie van meer geld. Grashoff (GL) ziet ook kansen voor het geld dat nu wordt gebruikt voor de scholingsaftrek, waarmee mensen met belastingvoordeel een opleiding kunnen volgen. ‘Dat voordeel gaat vooral naar mensen die het eigenlijk niet nodig hebben. Dat geld kunnen we inzetten voor een nationaal scholingsfonds.’

Op de oproep uit de zaal over het verhogen van het educatiebudget van gemeenten werd door de meeste politici instemmend gereageerd. ‘Het is echt nodig dat we laaggeletterdheid tegengaan,

nieuwkomers een goede inburgering kunnen geven en blijven investeren in de beheersing van de Engelse taal van werknemers’.

Professionele docenten

Loek Schueler (bestuurslid van de Stichting en voorzitter van CNV Onderwijs) introduceerde de laatste stelling van de debatavond, over de professionele ontwikkeling van docenten. ‘Docenten maken binnen het onderwijs het verschil. Helaas kunnen zij door de hoge werkdruk niet altijd het beste van zichzelf geven. Daarom zou er meer ontwikkeltijd voor docenten moeten komen.’ De vraag hoe hier ruimte voor moet worden gemaakt, werd met een stelling aan de bezoekers van het debat voorgelegd. Moet er meer geld naar het onderwijs? Of moet de onderwijstijd voor leerlingen worden verlaagd? Of zijn er andere oplossingen te bedenken? Vrijwel de hele zaal koos voor meer geld naar het onderwijs.

Van Meenen sloot zich daar namens D66 bij aan. ‘Volgens mij wordt er nergens zo weinig over onderwijs gepraat als op scholen. Daar is amper ruimte voor. Pas ’s avonds in hun eigen tijd, met een lauwe pizza op schoot en een blikje cola erbij, hebben docenten tijd om het met elkaar over hun vakgebied te hebben. We moeten daarom meer ruimte creëren voor professionele ontwikkeling; met meer geld, maar ook door meer te differentiëren met onderwijstijd. Sommige leerlingen vragen namelijk meer tijd dan anderen.’ Met een opmerking uit de zaal dat er niet per se meer geld nodig is, maar dat het beschikbare geld beter besteed moet worden, was Van Meenen het oneens. ‘Het is echt belangrijk dat er meer geld naar onderwijs gaat. Anders komen we er achter dat veel van de plannen die we vandaag horen niet uitvoerbaar zijn en lopen we tegen problemen op.’

Ypma (PvdA) wil dat docenten nog maar 20 uur per week gaan lesgeven. ‘Dan houden ze daarnaast meer tijd over voor professionele ontwikkeling. Dat betekent dat er meer onderwijzers in Nederland nodig zijn. Ook willen we dat docenten een 14^e maand erbij krijgen. Daarmee maken we het beroep van leraar aantrekkelijker.’ Verder ziet Ypma ook kansen door het slim inzetten van ICT. ‘Op de school van mijn kinderen werken ze bijvoorbeeld regelmatig met tablets. De leraar ziet op zijn eigen tablet hoe de leerlingen het doen en of iemand voor- of juist achterloopt op de lesstof. Dat bespaart nakijktijd en maakt het mogelijk om het onderwijs beter af te stemmen op de behoefte van elk kind.’ Vanuit enkele reacties uit de zaal werd dit beaamd: door het onderwijs anders te organiseren en de teams en het leiderschap in scholen te versterken, worden docenten ondersteund bij de ontwikkeling van het onderwijs.

Eensgezindheid over onderwijs biedt vertrouwen

Paul Rosenmöller, die het debat afsloot, gaf ten slotte aan ‘niet pessimistisch’ te zijn over de standpunten van de aanwezige politici. ‘Als ik de onderwijswoordvoerders zo hoor denk ik dat de aanbevelingen die wij met het Zes-puntenplan hebben gedaan succesvol kunnen zijn. Als ik voorzichtige conclusies mag trekken, dan kan het zomaar zijn dat we een basisvoorziening voor 16 uur per week krijgen, meer brede brugklassen, minder prestatieafspraken, een nieuwe impuls voor een leven lang leren en meer aandacht voor de professionalisering van docenten. Dat geeft ons vertrouwen. En dat vertrouwen is erg belangrijk. Vertrouwen in docenten, schoolleiders en in elkaar. Daarmee tillen we het onderwijs in Nederland naar een hoger niveau.’